

SELETUSKIRI
maaelumistri määruse “Piimalehma, ammlehma
ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 19 lõike 2 ja § 21 lõike 2, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009, artikli 52 lõike 1 ja komisjoni delegeeritud määruse (EL) 639/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, ning muudetakse kõnealuse määruse X lisa, artikli 53 lõike 1 alusel.

Määruse alusel antava piimalehma, ammlehma ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetuse eesmärk on toetada majanduslikel, sotsiaalsetel või keskkonnapõhjustel tähtsat sektorit või sektorit, kus esineb teatud raskusi.

Piimalehma kasvatamise otsetoetusega soovitakse toetada piimasektori seda osa, milles tootjate ja loomade arvu vähenemine on olnud valdav ehk karjasid, kus on kuni 100 piimalehma. Kuni 25 ammlehma kasvatamise ning 10-100 ute ja kitse kasvatamise otsetoetusega soovitakse toetada peamiselt peretalusid, et säiliks talumajapidamised, mis annavad vähemalt ühe täistöökohta.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 52 lõike 6 kohaselt antakse tootmiskohustusega seotud toetust määratletud koguselise piirangu (toetatava põllumajandusmaa hektarite või põllumajandusloomade arvu) ulatuses. Seetõttu on toetusõiguslike loomade arvule kehtestatud piirmäärad (piimalehmadel kuni 100, ammlehmadel koos vähemalt 8 kuu vanuste lehmmullikatega kuni 25 ja uttedel ning emakitsedel 10-100). Seega, kui taotlejal on karjas loomi rohkem, kui toetuse saamise nõuetes ette nähtud, siis taotlejale toetust ei maksta. Toetusõiguslikkuse kriteeriumid, sealhulgas toetatavate karjade suurused on vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 1307/2013 edastatud 1. augustiks 2014. a. Euroopa Komisjonile. Lisatud analüüsis on põhjendatud, millest lähtuvalt on just need toetatavate loomaliikide suurusgrupid kõige haavatavamad ning vajavad toetamist.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Põllumajandusministeeriumi põllumajandusturu korraldamise osakonna põllumajanduse otsetoetuste büroo peaspetsialist Ragni Raiste (625 6146; ragni.raiste@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule on teinud Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Geir Veski (625 6516; geir.veski@agri.ee) ja nõuniku asendaja Elis-Ketter Heinaru (625 6280; elis-ketter.heinaru@agri.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (625 6165; leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) koosneb 13 paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 sätestatakse määruse reguleerimisala.

Määrusega kehtestatakse piimalehma kasvatamise otsetoetuse, ammlehma kasvatamise otsetoetuse ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetuse (edaspidi koos *toetus*) saamise täpsemad nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord. Piimalehma, ammlehma ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetus on tootmiskohustusega seotud toetus ELÜPS § 19 mõttes. Tootmiskohustusega seotud toetuse rakendamise põhimõtted on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artiklis 52. Tootmiskohustusega seotud toetust võib anda sama artikli lõike 2 loetelus toodud põllumajandussektorile või selle osale, mis on tähtis majanduslikel, sotsiaalsetel või keskkonnakaalutlustel ja mis on raskustes. Määruse lisana kehtestatakse toetuse taotluse vorm.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale.

Lõige 1 sätestab, et toetust võib taotleda füüsiline või juriidiline isik või juriidilise isiku staatusega isikute ühendus (edaspidi *taotleja*), kes vastab maaeluministri 17. aprilli 2015 määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” (edastatud kooskõlastamiseks õigusaktide eelnõude elektroonilise kooskõlastamise infosüsteemi EIS-i 27. märts. 2015) §-s 2 sätestatud nõuetele. Nimetatud paragrahvis on kehtestatud nõuded, mis kehtivad kõikidele otsetoetuste taotlejatele, k.a piimalehma, ammlehma ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetuse taotlejatele.

Lõike 2 kohaselt võib piimalehma kasvatamise otsetoetust taotleda taotleja, kes põllumajandusloomade registri andmete kohaselt kasvatab taotluse esitamise aasta 2. mai seisuga kuni 100 piimalehma. Toetuse saamise nõuetele ei vasta veis, kellel puuduvad kõrvamärgid, kelle kohta puudub taotlejal veisepass või kelle kohta puuduvad taotleja peetavas arvestuses kanded.

Lõike 3 kohaselt võib ammlehma kasvatamise otsetoetust taotleda taotleja, kes põllumajandusloomade registri andmete kohaselt kasvatab taotluse esitamise aasta 2. mai seisuga kuni 25 ammlehma ja vähemalt 8 kuu vanust lehmullikat. Toetuse saamise nõuetele ei vasta veis, kellel puuduvad kõrvamärgid, kelle kohta puudub taotlejal veisepass või kelle kohta puuduvad taotleja peetavas arvestuses kanded.

Lõike 4 kohaselt võib ute ja kitse kasvatamise otsetoetust taotleda taotleja, kes põllumajandusloomade registri andmete kohaselt kasvatab taotluse esitamise aasta 2. mai seisuga vähemalt kümnet, kuid mitte rohkem kui 100 utte või emakitse. Toetuse saamise nõuetele ei vasta utt või emakits, kellel puuduvad kõrvamärgid või kelle kohta puuduvad taotleja peetavas arvestuses kanded.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse nõuded loomade kohta.

Lõike 1 kohaselt peab põllumajandusloom, kelle kohta toetust taotletakse, olema nõuetekohaselt identifitseeritud ja põllumajandusloomade registris registreeritud. Loomatauditõrje seaduse ja põllumajandusministri 21. detsembri 2009 määruse nr 128 „Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, põllumajandusloomade identifitseerimise ning nende kohta andmete registreerimise viisid ja kord, registreerimistunnistuse väljastamise kord ja veisepassi vorm ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord“ kohaselt peavad kõik veised ja kitsed olema identifitseeritud ning registreeritud põllumajandusloomade registris. Veiste identifitseerimine ja registreerimine toimub vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1760/2000 veiste identifitseerimise ja registreerimise süsteemi loomise, veiseliha ja veiselihatoodete märgistamise ning nõukogu määruse (EÜ) nr 820/97 kehtetuks tunnistamise kohta. Uttede ning emakitsede identifitseerimine ja registreerimine toimub vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 21/2004, millega kehtestatakse lammaste ja kitsede

identifitseerimise ja registreerimise süsteem ja muudetakse määrust (EÜ) nr 1782/2003 ning direktiive 92/102/EMÜ ja 64/432/EMÜ.

Lõigetes 2 ja 3 sätestatakse nõuded piimalehma kohta. Piimalehmaks loetakse piimatõugu lehma, kui tal on asjaomase tõu tunnused. Piimatõuks loetakse järgmised tõud: eesti holstein (EHF), eesti punane (EPK), eesti maatõug (EK), šviitsi (AP), äärširi (FA), dzörsi (JER). Nimetatud tõugudesse kuuluvaks loetakse asjaomaste tõutunnustega loomad. Piimatõuks ei loeta piimalehma, kes on lihatõuga ristamisel saadud lehm ja kes kuulub lihatootmiseks peetavate loomadega samasse karja.

Lõigetes 4 ja 5 sätestatakse nõuded ammalehma ja lehmmullika kohta. Lehmmullikaks loetakse vähemalt 8 kuu vanune poegimata emaveis (edaspidi- lehmmullikas). Ammalehmaks või lehmmullikaks loetakse vastavaks, siis, kui tal on asjaomase tõu tunnused või ta on lihatõuga ristamisel saadud loom, kes kuulub lihatootmiseks peetavate loomadega samasse karja. Lihatoõuks loetakse järgmised tõud: hereford (Hf), limusiin (Li), aberdiin-angus (Ab), šarolee (Ch), šoti mägiveis (Hc), piemont (Pi), hele tõug (Ba), simmental (Si), belgia sinine (Bb), dexter (De), galloway (Ga), aubrac (Au).

Lõikes 6 sätestatakse nõuded ute ja emakitse kohta. Utt ja emakits peab taotluse esitamise aasta 27. aprilli seisuga olema vähemalt ühe aasta vanune.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse nõuded karja suuruse kohta.

Lõike 1 kohaselt peab piimalehma kasvatamise otsetoetuse saamiseks taotleja oma karjas taotlusel märgitud arvil, kuid mitte rohkem kui § 2 lõikes 2 sätestatud arvil, § 3 lõigetes 1, 2 ja 3 sätestatud nõuete kohaseid piimalehmi toetuse taotluse esitamise päevast kuni 01. juulini. Paragrahv 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt peab piimalehm olema piimatõugu ning nõuetekohaselt identifitseeritud ja põllumajandusloomade registris registreeritud.

Lõike 2 kohaselt peab ammalehma kasvatamise otsetoetuse saamiseks taotleja oma karjas taotlusel märgitud arvil, kuid mitte rohkem kui § 2 lõikes 3 sätestatud arvil, § 3 lõigetes 1, 4 ja 5 sätestatud nõuete kohaseid ammalehmasid ja lehmmullikaid toetuse taotluse esitamise päevast kuni 01. juulini. Paragrahvi 3 lõigete 1 ja 3 kohaselt peab ammalehm ja lehmmullikas olema lihatõugu ning nõuetekohaselt identifitseeritud ja põllumajandusloomade registris registreeritud. Sama paragrahvi lõike 4 kohaselt loetakse ammalehm või lehmmullikas lihatõugu kuuluvaks, kui tal on asjaomase tõu tunnused või ta on lihatõuga ristamisel saadud loom, kes kuulub lihatootmiseks peetavate loomadega samasse karja.

Lõike 3 kohaselt peab ute ja kitse kasvatamise otsetoetuse saamiseks taotleja oma karjas taotlusel märgitud arvil, kuid mitte rohkem kui § 2 lõikes 4 sätestatud arvil, § 3 lõikes 1 ja 6 sätestatud nõuete kohaseid uttesid ja emakitsi toetuse taotluse esitamise päevast kuni 01. juulini. Uted ja emakitsid peavad olema nõuetekohaselt identifitseeritud ja põllumajandusloomade registris registreeritud ning taotluse esitamise aasta 27. aprilli seisuga vähemalt ühe aasta vanused.

Lõike 4 kohaselt võib teatud tingimustel karjas olla taotlusel märgitud arvust vähem põllumajandusloomi. Karjas võib olla vähem loomi, kui see on tingitud vääramatu jõu või erandlike asjaolude esinemisest, sealhulgas esinevad järgmised asjaolud:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikkel 2 lõikes 2 nimetatu;
- 2) loom on taotleja tahte vastaselt karjast välja viidud ja taotlejal on selle tõendamiseks Politsei- ja Piirivalveametile esitatud avalduse ärakiri;
- 3) loom on haiguse või õnnetuse tõttu surnud või veterinaarsetel näidustustel hukatud ning taotlejal on selle tõendamiseks veterinaararsti kirjalik kinnitus.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikkel 2 lõikes 2 on avatud loetelu vääramatu jõu ja erandlike asjaolude juhtumitest. Viidatud lõike kohaselt võidakse vääramatu jõu ja erandlike asjaoludena tunnustada eelkõige toetusesaaja surma, pikaajalist töövõimetust, rasket loodusõnnetust, mis kahjustab tõsiselt põllumajanduslikku majapidamist, põllumajandusliku majapidamise loomakasvatushoonete hävimist õnnetusjuhtumi tagajärjel, toetusesaaja karja osa või kogu karja haigestumist loomataudi, kogu põllumajandusliku majapidamise või selle olulise osa sundvõõrandamist, kui taotluse esitamise päeval ei olnud võimalik sundvõõrandamist ette näha.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse nõuetele vastavuse nõuded.

Lõige 1 sätestab, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artiklis 92 nimetatud toetuse saaja täidab oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” sätestatud nõudeid ning ELÜPS § 32 lõike 2 kohaselt avaldatud kohustuslikke majandamisnõudeid.

Lõike 2 kohaselt täitab taotleja lõikes 1 nimetatud nõudeid kogu taotluse esitamise kalendriaasta vältel.

Nõuetele vastavuse süsteemi aluseks on põhimõte, mille kohaselt tuleks otsetoetuste ja teatud Eesti maaelu arengukava toetuste täies mahus maksmine toetuse saajatele siduda maakasutuse, põllumajandustootmise ja põllumajandusliku tegevusega seotud eeskirjade järgimisega. Nõuetele vastavuse süsteem hõlmab ühise põllumajanduspoliitika põhistandardeid keskkonna, kliimamuutuste, maa hea põllumajandus- ja keskkonnaseisundi, rahvatervise, loomatervise, taimetervise ja loomade heaolu valdkonnas. Nõuetele vastavuse alla kuuluvad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 93 lõikes 1 nimetatud kohustuslikud majandamisnõuded ning maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded. Kohustuslike majandamisnõuete puhul ei ole tegemist uute või täiendavate nõuete kehtestamisega, vaid olemasolevate nõuete kontrollisüsteemi kohandamisega nõuetele vastavuse süsteemist lähtuvalt ehk tegemist on vaid põllumajandustoetuste sidumisega Eestis kehtivate õigusaktidega (näiteks veeseadus, looduskaitseadus jt). Liikmesriigid peavad tagama, et kogu põllumajandusmaad, sealhulgas maad, mida enam ei kasutata tootmise eesmärgil, hoitakse heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis. Tulenevalt ELi liikmesriikide erinevatest looduslikest, kliima- jm tingimustest ning põllumajandustootmise ja maakasutuse eripärast ei ole võimalik kehtestada ELi määrusega kõikidele liikmesriikidele kohalduvaid ühtseid tingimusi. Vastavalt EL määruses liikmesriigile antud kohustusele kehtestatakse heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste miinimumnõuded riiklikul või piirkondlikul tasandil. Nimetatud nõuded on sätestatud põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” ning loetelu kohustuslikest majandamisnõuetest on avaldatud Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti (edaspidi PRIA) ja Põllumajandusministeeriumi: http://www.pria.ee/toetused/valdkond/teadmiseks/nouetele_vastavus/ või www.agri.ee/nouetele-vastavus.

Juhul, kui nõuded ei ole täidetud, vähendatakse makstavaid otsetoetuseid või jäetakse toetuse taotlus rahuldamata.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse toetuse taotlemine.

Lõike 1 kohaselt esitab taotleja ajavahemikul 07. maist kuni 25. maini PRIA-le lisas toodud taotluse, märkides taotlusele:

1) piimalehma kasvatamise otsetoetuse taotlemise korral taotluse esitamise aasta 2. mai seisuga põllumajandusloomade registris tema nimel registreeritud nende piimalehmade arvu, kelle kohta toetust taotleb;

2) ammalehma kasvatamise otsetoetuse taotlemise korral taotluse esitamise aasta 2. mai seisuga põllumajandusloomade registris tema nimel registreeritud nende ammalehmade ja lehmmullikate arvu, kelle kohta toetust taotleb;

3) ute ja kitse kasvatamise otsetoetuse taotlemise korral taotluse esitamise aasta 2. mai seisuga põllumajandusloomade registris tema nimel registreeritud nende utede ja emakitsede arvu, kelle kohta toetust taotleb.

2015. aastal on piimalehma kasvatamise, ammalehma kasvatamise ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetuse taotlusperiood 07.mai kuni 25. mai. Alates 2016. aastast on aga taotlusperiood 2. märts kuni 21 märts.

Lõikes 2 sätestatakse nõuetele vastavuse küsimustiku esitamine ja püsirohuma kasutamisest teavitamine. Lõige sätestab, et toetuse taotleja, kes ei taotle ELÜPS § 11 lõike 1 punktides 1-3 sätestatud otsetoetuseid, §-s 24 sätestatud üleminekutoetust ega Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548) artiklites 28–29 ja 33 nimetatud toetuseid, esitab ühtse pindalatoetuse taotlemise ajal pindalatoetuse taotluse PRIA-le 25. maiks, milles ta täidab nõuetele vastavuse küsimustiku ja säilitatava püsirohuma pindala määramiseks andmed põllumajandusmaa kasutuse kohta. Lisaks esitab taotleja põllumassiivi kaardi, millele märgib põldude numbrid ja piirid. Kui andmed põllumajandusmaa kohta, mida taotlejal on õigus kasutada, ei ole kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse, esitab taotleja katastri kaardi või muu kaardimaterjali, millel on märgitud maaelusministri 17. aprilli 2015 määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” lisas 1 toodud taotluses loetletud kasvatatavate põllumajanduskultuuride põldude ja püsirohuma põldude numbrid, piirid ja katastritunnused.

Taotlus ja sellele lisatud dokumendid ei pea vastama ettenähtud vorminõuetele, kui need esitatakse elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu ning sisaldavad kõiki andmeid, mis on ette nähtud maaeluministri 17. aprilli 2015. a määruses nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” ning selles määruses sätestatud vorminõuetes. Nimetatud säte on tingitud sellest, et e-PRIA kaudu esitatud elektroonilised taotlused ei järgi paber kandjal taotluste ülesehitust. Siiski on oluline saada asja otsustamiseks vajalikud andmed, mistõttu võib vorminõuetest küll kõrvale kalduda, kuid esitada tuleb ikkagi täpselt samad andmed, mis kuuluvad esitamisele sätestatud vorminõuete kohaselt.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse põllumajandusliku majapidamise üleandmine.

Lõige 1 sätestab, et põllumajandusliku majapidamise üleandmise suhtes kohaldatakse komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.7.2014, lk 69–124), artiklis 8 sätestatud.

Lõige 2 sätestab põllumajandusliku majapidamise üleandmise ajavahemiku. Põllumajandusliku majapidamise üleandmise kord on kehtestatud komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklis 8, kuid liikmesriigil on sama artikli lõike 3 punkti a kohaselt siiski kohustus kehtestada üleandmise ajavahemik, milleks on 26. mai kuni 1. september. Nimetatud ajavahemik on kehtestatud selleks, et võimaldada toetuse maksmist kogu majapidamise üle võtnud isikule. Põllumajandusliku majapidamise üle võtnud isik võib selle ajavahemiku jooksul esitada PRIA-le majapidamise ülevõtmist tõendavad dokumendid ja taotleda toetuse maksmist.

Põllumajandusliku majapidamise üleandmise osas tuleb Eestil rakendada otsekohalduva määruse 809/2014 vastavaid sätteid ning maaeluministri määrusega on võimalik kehtestada vaid ajavahemik, mille jooksul tuleb ettevõtte üle anda ja seda tõendavad dokumendid esitada, kui ülevõtja soovib esialgse taotleja asemel toetust saada.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse taotluse kontrollimine.

Kuna toetust rahastab Euroopa Liit, kehtivad toetuse menetlemisel ja vähendamisel Euroopa Liidus välja töötatud otsetoetuste reeglid ning järgida tuleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) nr 1306/2013 tulenevaid nõudeid.

Lõike 1 kohaselt kontrollib PRIA taotluses esitatud andmete õigsust ja vastavust toetuse saamise nõuetele, lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 24–43 sätestatust. PRIA kontrollib komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 30 lõike e kohaselt kohapeal 5% taotlejatest. PRIA kontrollib taotlusel esitatud loomade arvu vastavust põllumajandusloomade registrisse kantud andmetele taotluse esitamise aasta 2. mai seisuga ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetuse korral lisaks ka 27. aprilli seisuga loomade vanust ning kas loomi peetakse pidamisperioodi lõpuni. Lisaks kontrollitakse kohapeal, kas loomad on nõuete kohaselt registreeritud ja identifitseeritud.

Lõike 2 kohaselt kontrollivad ELÜPS § 33 lõikes 1 nimetatud asutused §-s 4 sätestatud nõuetele vastavust, lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 65–72 sätestatust.

Lõike 3 kohaselt teeb taotleja lõigetes 1 ja 2 nimetatud asutustele teatavaks kõik toetuse taotluse rahuldamise otsustamiseks vajalikud asjaolud, sealhulgas ajab vajaduse korral loomad kokku või hoiab neid selliselt, et oleks võimalik kontrollida nende kõrvamärkide olemasolu ja loomade registrinumbrit.

Eelnõu §-s 9 sätestatakse toetuse ühikumäär.

Paragrahvi kohaselt otsustab PRIA toetuse ühikumäära taotluse esitamise aasta 1. detsembriks.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse toetuse vähendamine.

Paragrahvi kohaselt otsustab PRIA toetuse vähendamise Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 ning komisjoni rakendusmääruses (EL) nr 809/2014 sätestatud alustel ja korras. Vähendamisel arvestatakse toetuse taotlejale ja loomade kohta esitatud nõudeid ning taotlusel esitatud loomade nõuetekohasust. Toetuse vähendamisel arvestatakse toetuse taotlejale ja loomadele kehtestatud nõuetele vastavust. Toetust vähendatakse või toetus jäetakse maksmata, kui taotleja rikub otsetoetuste saamise üldisi nõudeid, samuti loomade arvu erinevuse korral. Toetust vähendatakse ka selle eest, kui taotlus esitatakse hilinenult. Nõuetele vastavuse tingimuste rikkumise vähendused on sätestatud määruse (EL) nr 1306/2014 IV jaotise II peatükis sätestatud korras.

Kui taotleja juures viiakse läbi kohapealne kontroll, tuleb toetuse vähendamisel arvestada toetusõiguslike loomade arvu vastavust taotlusel kirja pandud loomade arvule. Loomade arvu erinevuse korral vähendatakse toetust vastavalt komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 31 alusel.

Allpool on toodud näited toetussumma vähendamise kohta loomade arvu erinevuse korral:

Taotletud loomade	Registris olevate loomade arv	Pidamisperioodi lõpul	Kohapealses kontrollis kindlakstehtud nõuetekohaste	Kohapealses Kontrollis tuvastatud mitte-	

arv	(02.05 seis)	registris olevate loomade arv (27.06 seis)	loomade arv	nõuete-kohaste loomade arv	
60	80	80	70	30	Kuna taotletud on vähemale arvule loomadele, kui menetluse käigus kindlakstehtud, võetakse aluseks väiksem kahest ehk taotletud loomade arv: $30/60*100=50\%$, mis tähendab, et taotleja jääb toetusest ilma ning lisaks kohaldatakse lisakaristust vastavalt komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 artikli 31 lõike 2 viimase lõigu alusel 30 loomale vastava summa ulatuses
60	50	50	55	45	Kindlakstehtud loomade arv on 50. Kuna nõuetele mittevastavate loomade arv (45) on suurem kui taotletud ja kindlakstehtud loomade arvu erinevus ($60-50=10$), siis loomade erinevus leitakse: $45/50*100=90\%$, kuna on üle 50%, jääb taotleja toetusest ilma ja lisaks kohaldatakse lisakaristust vastavalt komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 artikli 31 lõike 2 viimase lõigu alusel 45 loomale vastava summa ulatuses
25	25	24	-	-	Kindlakstehtud loomi on 24, erinevuse % leitakse $1/24*100=4,17\%$. Toetust vähendatakse 4,17 % võrra
50	45	50	50	7	Kindlakstehtud loomade arv on 45. Kuna mittedõuetekohaste loomade arv (7) on suurem kui taotletud ja kindlakstehtud loomade erinevus ($50-45=5$), siis loomade erinevus leitakse: $7/45*100=15,56\%$. Toetust vähendatakse kahekordse suuruse võrra
50	45	50	50	4	Kindlakstehtud loomade arv on 45. Kuna mittedõuetekohaste loomade arv (4) on väiksem kui taotletud ja kindlakstehtud loomade erinevus ($50-45=5$), siis loomade arvu erinevus leitakse järgmiselt: $5/45*100=11,11\%$. Toetust vähendatakse kahekordse suuruse võrra
30	20	25	5	20	Kindlakstehtud loomade arv on 5. Kuna mittedõuetekohaste loomade arv (20) on väiksem kui taotletud ja kindlakstehtud loomade erinevus ($30-5=25$), siis loomade arvu erinevus leitakse järgmiselt: $25/5*100=500\%$, kuna on üle 50%, jääb taotleja toetusest ilma ja lisaks kohaldatakse lisakaristust vastavalt komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 artikli 31 lõike 2 viimase lõigu alusel 25 loomale vastava summa ulatuses
30	20	25	15	20	Kindlakstehtud loomade arv on 15. Kuna

					mittenõuetekohaste loomade arv (20) on suurem kui taotletud ja kindlakstehtud loomade erinevus (30-15=15), siis loomade erinevus leitakse järgmiselt: $20/15*100=133,33\%$, kuna on üle 50%, jääb taotleja toetusest ilma ja lisaks kohaldatakse lisakaristust vastavalt komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 artikli 31 lõike 2 viimase lõigu alusel 20 loomale vastava summa ulatuses

Eespool on esitatud vaid mõned vähendamise näited ning PRIA lähtub toetuse vähendamisel eespool mainitud ELi õigusaktide asjakohastest sätetest.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse toetuse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Lõige 1 sätestab, et PRIA teeb taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse taotluse esitamise aasta 10. detsembriks. Toetuse määramise tähtaja määramisel on arvestatud toetuse administreerimise keerukust ja mahukust ning seda, et põllumajanduslike otsetoetuseid võib vastavalt ELi õigusele välja maksta alates taotluse esitamise aasta 1. detsembrist. Põllumajanduslike otsetoetuste menetlemise käigus tuvastatud rikkumiste puhul tuleb vastavalt ELi määrustele toetust vähendada või taotlus rahuldamata jätta.

Lõige 2 sätestab, et toetuse rahuldamata jätmise aluseks on ELÜPSi § 22. Nimetatud sättes viidatakse ELi määrustele nr 1307/2013 ja nr 1306/2013, mille alusel toimub põllumajanduslike otsetoetuste taotluste rahuldamata jätmine. Näiteks jäetakse toetuse taotlus rahuldamata, kui taotleja ei täida otsetoetuste üldisi nõudeid, loomade arv ei vasta toetusõiguslikkuse tingimustele või loomad ei ole nõuetekohaselt registreeritud ja identifitseeritud. Lisaks toodud näidetele võib veel tulla ette nõuete rikkumisi, mille korral jäetakse toetuse taotlus rahuldamata.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse finantsdistsipliini rakendumine.

Paragrahvis 12 on nimetatud alus, mille järgi arvutatakse toetuse taotlejale väljamakstav otsetoetuse summa, arvestades finantsdistsipliini rakendumist ehk taotlejale makstavate otsetoetuste summa vähendamist teatud protsendi võrra. Arvutamise aluseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 8 lõige 1. Ühist põllumajanduspoliitikat käsitlevas 26. juuni 2013. a põllumajanduse ja kalanduse ministrite nõukogu poliitilises kokkuleppes otsustati, et finantsdistsipliini kohaldatakse ELi eelarvest rahastatavate toetuste suhtes ehk otsetoetuste summadele, mis ületavad 2000 eurot. Nõukogu määruse (EÜ) nr 1290/2005, ühise põllumajanduspoliitika rahastamise kohta (ELT L 209, 11.08.2005, lk 1-25) artikli 18 lõike 5 kohaselt võib nõukogu komisjoni ettepanekul ja tema käsutuses oleva uue teabe alusel kohandamise määra muuta.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse toetuse maksmine.

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 75 lõikele 1 tehakse toetusesaajatele makseid kuni 30. juunini taotlemisaastale järgneval kalendriaastal. Taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsus tehakse taotluse esitamise aasta 10. detsembriks.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks järgnevad õigusaktid:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1306/2013 põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008;
- 3) Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega;
- 4) Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 639/2014 millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, ning muudetakse kõnealuse määruse X lisa;
- 5) Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas.

Lisaks juhinduti komisjoni 24. juuli 2014. a töödokumendist Note to the delegates of the committee for direct payments nr DDG2/D. 1/RF/mh D(2014) 2279494.

4. Määruse mõjud

Majapidamiste arvu ja nende maakasutuse suuruse alusel ilmneb, et Eesti põllumajanduslike majapidamiste struktuuris on kaks olulist ettevõtete gruppi. Kuni 10 ha suuruse maakasutustega majapidamisi on arvuliselt üle poole (54%) majapidamistest, kuid nad kasutavad ainult 5% kogu põllumajandusmaast. Samal ajal üle 100 ha suurusega majapidamisi on ligi kümnendik (9%) ja nad kasutavad 73% kogu põllumajandusmaast. Kuigi üle 100 ha majapidamiste osakaal põllumajanduslikus tootmises on oluline, ei saa tähelepanuta jätta ka kõige väiksemaid majapidamisi (alla 10 ha), kes võiks pakkuda täiskohaga tööd vähemalt ühele inimesele ja tagada seeläbi põllumajandusmaa aktiivse kasutamise, pidurdada primaarsektori hõive ja riigi äärealade elanikkonna vähenemist. Seepärast eelkõige sotsiaal-majanduslikel põhjustel soovime toetada väiksemate karjadega loomapidajaid, et ära kasutada Eesti looduslike rohumaade potentsiaal ning säilitada peretaludele tööhõive ja sissetulek. Maa-asustuse ja majapidamises põllumajandusliku tegevuse säilitamiseks on vaja tagada töötasu vähemalt ühele täistöökohale (aastas 2200 tundi).

Viimaste aastate arengud Eesti piimatootmises näitavad, et teatud tootjad on majanduslikult haavatavamas seisus kui teised ning risk nende tegevuse lõpetamisele on jätkuvalt suurem. Põllumajandusloomade registri kolme viimase aasta andmeid kõrvutades selgub, et piimalehmi pidavate tootjate üldarv vähenes 2014. aasta 1. aprilliks 2012. aasta 1. aprilli seisuga võrreldes ligi 22% võrra. Valdavalt põhjustas selle languse tootjate tegevuse lõpetamine väikseimas, 1–100 lehma omavate tootjate grupis, mille koosseis kahanes 23% võrra. Kuni 100 lehmaga karjade grupis kahanes lehmade arv 15% võrra. 1. aprilli 2013. aasta seisuga oli põllumajandusloomade registris registreeritud 20 246 piimalehma. Toetuse eelarve (2,024 miljonit eurot) koostamisel on aluseks võetud 20 246 piimalehma. Väikseim, 1-100 piimalehmaga tootjate grupp koosneb valdavalt peretaludest s.t. loomapidajaks on füüsiline isik või füüsilisest isikust ettevõtja. 2014. aasta 1. aprilli seisuga moodustasid füüsilised isikud ja füüsilistest isikutest ettevõtjad selle suurusgrupi karjapidajate hulgast 94%, ülejäänud 6% olid juriidilised isikud. Piimatootja karja suurus on oluline tema toodangu turustamisel. Mida väiksem on tootja ja tootmiskaht, seda piiratamad on tema võimalused oma toote müügihinna kujunemisele kaasa rääkida. Seda kinnitavad ka FADN andmete alusel tehtud arvutused. Kui

perioodil 2010-2012 maksti tootjatele piima eest keskmiselt 0,29 €/kg, siis kuni 101 piimalehmaga tootjale maksti 0,28 €/kg. Eeltoodud statistika põhjal võime järeldada, et väiketootjate võimalused oma tegevuse jätkamiseks või arendamiseks on, võrreldes suurtootjatega (üle 100 piimalehmaga karjad), piiratumad. Seetõttu moodustab see põllumajandustootjate grupp, kuhu valdavalt kuuluvad peretalud, kes kasvatavad kuni 100 piimalehma, majanduslikult haavatavama tootmistüübi.

Ammlehma kasvatamise otsetoetus ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetus on mõeldud loomapidajatele, kes jäävad majapidamiste gruppi, mis on enim haavatavamad ning seetõttu vajavad kindlustunde saavutamiseks ja põllumajandustootmise taseme säilitamiseks toetust (karjad kuni 25 ammlehma ja lehmullikani või karjad 10st kuni 100 uteni või emakitseni). Lisavõimaluse tootmistaseme säilitamiseks annab püsirohumaade olemasolu, kusjuures ca veerand püsirohumaadest on viimastel aastatel jäänud aktiivsest tootmisest kõrvale. Maa-asustuse ja majapidamises põllumajandusliku tegevuse säilitamiseks on vaja tagada töötasu vähemalt ühele täistöökohale (aastas 2200 tundi).

Seisuga 31. detsember 2013 oli ammlehma kasvatamise otsetoetuse sihtgruppi kuuluvates karjades 1410 lihavesikasvataja nimele põllumajandusloomade registris registreeritud 10 045 ammlehma (koos vähemalt 8-kuuste lehmullikatega). Kuni 25 ammlehmaga loomapidajatest on 79% füüsilised isikud või FIE'd. Seega on tegemist peamiselt väikeste peretevõtetega ja neil on oluline roll maapiirkondade elanikkonna tööhõive tagamisel. Kõige enam on nende hulgas tootjaid 10-50 ha maaga (1,9 ha lihavesise kohta).

Seisuga 31. detsember 2013 oli ute- ja kitse kasvatamise otsetoetuse sihtgruppi kuuluvates karjades 961 loomapidaja nimele põllumajandusloomade registris registreeritud 26 392 utte ja emakitse. Toetust makstakse lamba- ja kitsekasvatajale, kelle peetavas karjas on 10 kuni 100 utte või emakitse, et ära kasutada Eesti looduslike rohumaade potentsiaal ning säilitada peretaludele tööhõive ja sissetulek.

Kõik eelpool toodud andmed pärinevad põllumajandusloomade registrist seisuga 31. detsember 2013. a, kuna Euroopa Komisjonile saadetud analüüsis pidi fikseerima 1.augusti 2014 edastatud otsuse tegemise aastale eelneva aasta seisuga toetusõiguslike loomade arvulised piirangud.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruserakendamise eeldatavad tulud

Toetust rahastatakse Euroopa Liidu eelarvest. Piimalehma kasvatamise otsetoetuse eelarve on 2,024 miljonit eurot, ammlehma kasvatamise otsetoetuse eelarve on 1,01 miljonit eurot ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetuse eelarve on 396 000 eurot iga aasta kohta kuni 2020. aastani. Seotud toetustele planeeritakse aastatel 2015–2020 maksta toetusi 4,237 miljonit eurot igal aastal ning sellest 3,43 miljonit eurot loomakasvatuse toetustele.

Eesti saatis 1. augustiks 2014. aasta Euroopa Komisjonile analüüsi koos sooviga rakendada piimalehma kasvatamise, ammlehma kasvatamise ning ute- ja kitse kasvatamise toetuskeemi (kiri nr 9.6-8/1597) ning vastavalt Euroopa Komisjoni märkustele muudetud ja parandatud teavituse 3. veebruariks 2015 (kiri nr 9.6-8/248).

Eesti võib 1. augustiks 2016. aasta oma eelarve otsuse ümber teha ja teha uue otsuse, mis jõustub 2017. aastast. Eelnimetatud otsusega on võimalik suurendada toetuse eelarvet ja tingimusi või lõpetada toetuse maksmine. Muudatused toetustes tuleb kooskõlastada Euroopa Komisjoniga.

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulutusi riigieelarve vahenditest. 2015. aasta 1. jaanuarist jõustus tulumaksuseaduse muudatus, millega maksustati Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse alusel füüsilistele isikutele makstavad

põllumajandustoetused tulumaksuga. 2013. aastal oli füüsilistele isikutele, kes ei ole registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjana, makstava ÜPT kogusumma 9,6 miljonit eurot. Arvestades võimalusega, et osa toetuse saajatest on end registreerinud füüsilisest isikust ettevõtjana ja arvab toetuse summast maha kulud, võib täiendav maksutulu olla kuni üks miljon eurot aastas. Maksutulu 1 miljon eurot on arvatud 2013 aastal makstud ühtse pindalatoetuse alusel, mille eelarve alates 2015. aastast jaguneb mitmeks otsetoetuseks (ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus, noore põllumajandustootja toetus, puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetus, piimalehma, ammalehma ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetus ja väikepõllumajandustootja toetus), siis on ühe miljoni euro tulu hulka arvestatud kõikide otsetoetuste rakendamisest saadav tulu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu koostamise käigus on küsitud PRIA arvamusi ja ettepanekuid.

Toetust on tutvustatud põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu (PMAN) istungitel, kohtumistel taotlejatega ning Põllumajandusministeeriumi poolt korraldatud üleriigilistel infopäevadel, mis toimusid novembrist-detsembrini 2014. aastal. <http://www.agri.ee/et/pollumajandustoetuste-infopaevad-2015-otsetoetused-ja-uus-maaelu-arengukava>.

Eelnõu esitati õigusaktide eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile. Rahandusministeerium kooskõlastas määruse märkusteta.

(allkirjastatud digitaalselt)

Ants Noot

Kantsler